โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโครงการวิจัยย่อย (รหัส RDL 07/NE)

ห้องสมุด

สรุปรายงานการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบูรณาการ และกระบวนการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข และพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และใฝ่รู้ใฝ่เรียน

โรงเรียนที่ดำเนินงานในโครงการ

1. โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง (รหัส 068)
2. โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา (รหัส 069)

เอกสารชุดโครงการ วพร. ลำดับที่ 30
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

สำนักงานโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (ชุดโครงการ วพร.) ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยแม่บท และโครงการวิจัยย่อยจำนวน 49 โครงการ มีโรงเรียน/สถานศึกษาใน 34 จังหวัด จำนวน 135 แห่ง เข้าร่วมการวิจัยเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหาของนักเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

ผู้บริหารและคณะครูของแต่ละโรงเรียน/สถานศึกษา ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารและการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนา เพื่อปฏิรูปโรงเรียนและห้องเรียน ภายใต้บริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ผลการดำเนินงานตามประสบการณ์การเรียนรู้ ของโรงเรียน/สถานศึกษา 135 แห่ง จึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ตามจุดเน้นเฉพาะของโรงเรียน/สถานศึกษา แต่การดำเนินงานของโรงเรียน/สถานศึกษาทุกแห่ง เหมือนกันตรงการใช้โรงเรียน/สถานศึกษาเป็นฐาน ในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน ให้เป็นไปอย่างสมดุลและเต็มความสามารถทั้งสิ้น

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียน/สถานศึกษา ซึ่งเป็นคณาจารย์จากสถาบันครุศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 66 คณะ จำนวน 133 คน เข้ามาทำหน้าที่เป็นนักวิจัยจากภายนอก ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครู และผู้บริหารในโรงเรียน/สถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในหน้าที่ของตนควบคู่ไปด้วย

รายงานการวิจัยของชุดโครงการ วพร. ประกอบด้วย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการแม่บท 1 ฉบับ และรายงานสรุปของโครงการวิจัยย่อย 49 โครงการอีก 49 ฉบับ รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งใน 49 ฉบับ ประกอบด้วย รายงานสรุปผลการวิจัยและพัฒนาของระดับโครงการ และของระดับโรงเรียน ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย หัวหน้าโครงการวิจัยระดับโรงเรียน คณะครูและคณะนักวิจัยภายนอกได้ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยมีนักวิจัยร่วม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระดับท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ดูแลโครงการวิจัยย่อยในแต่ละภาค เป็นบรรณาธิการ และผู้สรุปสาระสำคัญนำเสนอในรายงานฉบับนี้

สำนักงานโครงการ วพร. ขอขอบคุณฝ่ายชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินงานชุดโครงการ วพร. ทั้งโครงการแม่บท และโครงการวิจัยย่อย ตลอดทั้งการจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ และหวังว่ารายงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤศจิกายน 2547

คำชี้แจง

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับหนึ่งในสี่สิบเก้าฉบับ ของรายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย วพร. ในรายงานแต่ละฉบับ จะเริ่มต้นด้วยบทสรุปการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ระดับโครงการวิจัยย่อย ตามด้วยรายงานระดับโรงเรียน ซึ่งนำเสนอผลที่เป็นนวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จำนวนนวัตกรรมของโรงเรียน/สถานศึกษา จะมีเท่ากับจำนวนโรงเรียน/สถานศึกษาในโครงการวิจัยย่อย วพร. แต่ละโครงการ

บทสรุปของผลการดำเนินการระดับโครงการวิจัยย่อย นอกจากจะช่วยฉายภาพรวมของกระบวนการทำงานของโครงการ โดยเน้นการเชื่อมโยงประสานการทำงานของหัวหน้าโครงการและนักวิจัยภายนอก กับผู้บริหารและครู/นักวิจัยภายในโรงเรียนแล้ว ยังได้ตอบคำถามการวิจัยระดับโครงการ เพื่อเป็นการประเมินว่าการดำเนินงานโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนาหรือไม่ อย่างไร

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในรายงานนี้ เกิดขึ้นได้จากการรวมพลังของครูจำนวนมาก ครูทั้งโรงเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ มีการคิดหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการประเมินนักเรียนไปวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ/หรือแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างรอบด้าน กระบวนการดำเนินงานนี้สะท้อนถึงความตั้งใจของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนร่วมจากภายนอกในการพัฒนาตนเองและพัฒนาโรงเรียน เพื่อคุณภาพของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมหรือผลที่นำเสนอในรายงานนี้ เป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานในช่วงเวลาเพียง 2 ปี และการดำเนินงานมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยตลอด ทุกโรงเรียน/สถานศึกษาต้องฟันฝ่าอุปสรรค ปัญหานานาชนิด ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่แต่ละโรงเรียน/สถานศึกษาได้รับจึงอาจจะยังไม่สมบูรณ์ กระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนายังจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่าผลที่ได้จะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษา และนักวิชาการสามารถใช้ผลการวิจัยและพัฒนาที่นำเสนอในรายงานนี้ เพื่อปลุกกระแสการปฏิรูปการเรียนรู้ของบุคลากรและนักเรียน ให้เข้มข้นและยั่งยืนตลอดไป ขณะเดียวกันก็สามารถร่วมกับครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อความรู้จากประสบการณ์ของโรงเรียน/สถานศึกษาในรายงานนี้ เป็นฐานในการนำไปปฏิบัติจริง

การรายงานดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการสรุปสาระสำคัญจากรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ/โรงเรียน ผู้สนใจรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อกับผู้จัดทำรายงานและคณะนักวิจัยของโครงการวิจัยย่อยได้ตามข้อมูลที่ปรากฏในหน้าสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้

สำนักงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

พฤศจิกายน 2547

บทสรุป (summary)

การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ระดับโครงการวิจัยย่อย

ของโครงการ วพร. รหัส 07/ NE

เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบูรณาการและกระบวนการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข และพัฒนาความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และใฝ่รู้ใฝ่เรียน

.....

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ

1.1 หัวหน้าโครงการ รศ. น้อยทิพย์ ลิ้มยิ่งเจริญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2 โรงเรียนในโครงการ

1) โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง

2) โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา

2. ความเป็นมาของโครงการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนไว้ในหมวด 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 มีสาระสำคัญที่ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนทุกคนต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความ สามารถพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถพัฒนาตนได้ตามธรรมชาติ เต็มตามศักยภาพ เน้นความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมคือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การที่จะเป็นคนดีของสังคมได้ต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบ และใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เมื่อทางโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ทางโรงเรียนจึงได้พิจารณาแนวทาง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ดังนั้นทางโรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง จึงได้เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน และโรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นประเด็นหลักในการวิจัยและพัฒนา เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

3. ประเด็นปัญหาวิจัย

ประเด็นปัญหาการวิจัยของโรงเรียนในโครงการ

3.1 โรงเรียนดงบังคุรุราษฎร์บำรุง คือ การส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน

3.2 โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา คือ ความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน และการพัฒนาคุณลักษณะความมีวินัยของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

4.2 เพื่อศึกษากระบวนการ วิธีการ และเทคนิคของผู้บริหารในการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน และการประเมินโครงการ

4.3 เพื่อศึกษาแนวทาง กระบวนการ วิธีการ เทคนิคในการพัฒนาสมรรถภาพของครูและผู้บริหาร เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.4 เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทาง กระบวนการ วิธีการและเทคนิคการนิเทศแบบมีส่วนร่วมของนักวิจัยภายนอกในการสนับสนุนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

4.5 เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทาง กระบวนการ วิธีการในการขยายผล การปฏิรูปทั้งโรงเรียนไปสู่โรงเรียนอื่นๆ

4.6 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและเงื่อนไขในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 โรง ในโครงการที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

5. คำถามวิจัยระดับโครงการ

5.1 ระดับโรงเรียน

1) ครูจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจและสามารถค้นหาแนวทาง วิธีการในการวางแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างไร

2) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และกระบวนการกลุ่มมีลักษณะอย่างไร ดำเนินการได้อย่างไร และได้ผลเป็นอย่างไร

3) การดำเนินการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศ กำกับติดตามของผู้บริหารและการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนทำได้อย่างไร ด้วยวิธีใด และได้ผลเป็นอย่างไร

4) โรงเรียนจะประเมินความสำเร็จของโครงการได้อย่างไร

5) นักวิจัยภายนอกสามารถพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหารให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการและการใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างไร ด้วยวิธีใด และได้ผลเป็นอย่างไร

6) แนวทาง กระบวนการ วิธีการ ในการขยายผลการปฏิรูปทั้งโรงเรียนไปสู่โรงเรียนอื่นๆ มีอะไรบ้างและทำได้อย่างไร

5.2 ระดับโครงการ

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 โรง ในโครงการมีองค์ประกอบและเงื่อนไขอะไรบ้างที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

6. กระบวนการดำเนินงาน

โรงเรียนมีกระบวนการดำเนินงานโดยใช้ กระบวน P - D - C - A เป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นระยะที่ทางโรงเรียนได้สร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจในการปฏิรูป โดยคณะครูได้ดำเนินการคือศึกษาค้นคว้า อบรมให้ความรู้เบื้องต้นก่อนลงมือปฏิบัติการ และนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติโดยการลองผิดลองถูก ต่างคนต่างทำ โดยไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่ครูทำการศึกษาเอกสาร และสอบถามผู้รู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในงานที่จะปฏิบัติชัดเจนยิ่งขึ้น ได้รับความอนุเคราะห์จากนักวิจัยหลัก นักวิจัยร่วม และนักวิจัยภายนอกชี้แนะแนวทาง และกำหนดกรอบการวิจัย ตัวชี้วัดทั้งตัวแปรต้น และตัวชี้วัดตัวแปรตามชัดเจน

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่บุคลากรทุกฝ่ายลงมือปฏิบัติ เก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินผล โดยได้จัดทำรายงาน และสรุปการวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน คณะนักวิจัยภายนอกได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโครงการย่อยอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้คณะครูได้เกิดการเรียนรู้ และนำมาปรับเครื่องมือต่างๆ แล้วนำไปปฏิบัติ

ระยะที่ 4 เป็นการสรุปรายงานการวิจัยในชั้นเรียน และรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเสนอต่อโครงการแม่บท ได้เก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจนขึ้น โดยมีนักวิจัยภายนอกสนับสนุน ดูแล แนะนำ และให้กำลังใจอย่างใกล้ชิด อยางไรก็ตามทางโรงเรียนชุมชนหนองกุง ซึ่งดำเนินการค่อนข้างช้าในระยะแรกด้วยพบปัญหาและอุปสรรค จึงได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาต่อในระยะที่ 4 นี้ก่อนที่จะมีการสรุปผลรายงานวิจัย

7. ผลการวิจัยระดับโครงการ

องค์ประกอบและเงื่อนไขที่ส่งผลให้การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนในโครงการประสบความสำเร็จและผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด คือ

7.1 ด้านครูผู้สอน ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ดีขึ้น มีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ สร้างสื่อการสอน วัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย มีเครือข่ายในการทำงาน และทำงานอย่างเป็นระบบ

7.2 ด้านผู้บริหาร มีความรู้ความเข้าใจการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศอย่างเป็นระบบ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทั้งครูในโรงเรียน นักเรียน และชุมชน

7.3 ด้านนักวิจัยภายนอก ได้ร่วมพัฒนาครูและผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา

8. การเรียนรู้และข้อค้นพบอื่น ๆ

ผู้เรียน นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถศึกษาค้นคว้าหาคำตอบได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความสามัคคี รักความสะอาด พูดจาสุภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์

ครู มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยสามารถจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เชื่อมโยงในหลายสาระการเรียนรู้ และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด และครูยังสามารถที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทั้งรูปแบบพัฒนา และรูปแบบแก้ปัญหา ได้อย่างเข้าใจ และใช้นวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ผู้บริหาร ได้รูปแบบการนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน และสามารถที่จะทำวิจัยปฏิบัติการ เพื่อเก็บข้อมูล และพัฒนาบุคลากรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักวิจัยภายนอก ได้เรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนในการหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการปฏิรูปทั้งโรงเรียน ตามแนวทางการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้โครงการครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป
นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุขของนักเรียน

ของ

โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง (068)
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 07/NE

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง
การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของนักเรียน
โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษาว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้มาเพื่อใช้ป้องกันและแก้ปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลยกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างรอบรู้ โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงสนใจเข้าร่วมโครงการ วพร. ซึ่งมีแนวคิดในการพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ โรงเรียนได้กำหนดจุดเน้นในการปฏิรูปเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการกำหนดมาตรฐานด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ เป็นคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง ได้ร่วมกันศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งศึกษาจากเอกสาร ผู้รู้ หัวหน้าโครงการ นักวิจัยร่วม และนักวิจัยภายนอก เพื่อให้ได้ข้อสรุป และแนวทางปฏิบัติ

โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย RDL 07/NE ในชุดโครงการ วพร. ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง และโรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา ซึ่งมี รองศาสตราจารย์น้อยทิพย์ ลิ้มยิ่งเจริญ เป็นหัวหน้าโครงการ อาจารย์สุดสงวน กลางการ และอาจารย์สุมินทร์ นารถเหนือ เป็นนักวิจัยภายนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรินทิพย์ รักษาสัตย์ เป็นนักวิจัยร่วม

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง ยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร. 4 แนวคิด คือ

1) การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

โดยกำหนดแนวทางจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ ให้เหมาะสม ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้ จึงควรดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายและความต้องการของประเทศในภาพรวม

2) การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

"การปฏิรูป" หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยน เพื่อทำให้ดีขึ้น (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2544 ก.) การปฏิรูปการเรียนรู้จะให้ได้ผลจะต้องครอบคลุมการปรับเปลี่ยนทั้งทางด้านสาระและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน จึงจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การปรับเปลี่ยนดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ด้านที่สำคัญมากก็คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm) หรือแนวคิด ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็คือ การทำให้ผู้ที่จะปรับเปลี่ยนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง แต่การปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนทัศน์และพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดขึ้นได้ยาก หากผู้เกี่ยวข้อง และสิ่งแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยน แม้ครูผู้สอนยินดีที่จะเปลี่ยนแปลง แต่หากมิได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อนครูด้วยกัน หรือ ผู้ปกครอง ครูก็คงต้องเผชิญอุปสรรคปัญหานานาประการ ซึ่งอาจทำให้ครูดำเนินการไม่ได้จนเกิดความท้อถอย การพัฒนาที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล เพียงบางคน จึงไม่มีพลังพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ หรือในวงกว้างได้ แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (Whole school approach) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation) ในการดำเนินการ จึงทำให้เกิดการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

3) การมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมากที่ควรจะได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในหลาย ๆ เรื่อง หลาย ๆ ประเด็นไปพร้อม ๆ กันทั้งหมด ซึ่งจะให้ประสบความสำเร็จในเวลาจำกัด อาจเป็นไปได้ยาก และใช้เวลานาน ดังนั้น การให้โรงเรียนหยิบยกจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็น

ผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่น ๆ ต่อไปอีก

4) การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืนตลอดชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ มิใช่เป็นเพียงการดำเนินการตามกระแสเพียงชั่วครั้งชั่วคราว การพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย สามารถใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และพัฒนางานของตน จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

การวิจัยและพัฒนา (research and development) เ ป็นการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือหรือเป็นยุทธวิธีในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในทิศทางหรือลักษณะที่ต้องการ โดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของงานและมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการศึกษาทดลองเพื่อให้เห็นการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คืองานด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว ไม่แยกส่วนกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนในลักษณะนี้ เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) การวิจัยในลักษณะนี้เน้นให้เห็นว่าปัญหาการวิจัยที่นำมาศึกษาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและผู้ทำวิจัยหลักคือครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ทำวิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากการวิจัยนั้นเป็นการร่วมงานกันระหว่างครูหลายคนหรือทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่าเป็นงานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (collaborative classroom action research) การวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่ง คือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research–PAR) เป็นการวิจัยที่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (action research) มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติและนำข้อค้นพบไปใช้ในการปฏิบัติจริง แต่ในกระบวนการวิจัยจะมีกลุ่มบุคคลภายนอก ได้แก่ นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงาน เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

ตัวแปรตาม : คุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ด้านผู้เรียนเป็นคนเก่ง คือ

1.1 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี

1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในการเป็นผู้นำ

1.3 ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

1.4 ผู้เรียนมีทักษะในการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา

1.5 ผู้เรียนมีทักษะและนิสัยรักการทำงาน

1.6 ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านการสื่อสารและการใช้ภาษาไทย

2. ด้านผู้เรียนเป็นคนดี คือ

2.1 ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านคุณธรรมและจริยธรรมอันพึงประสงค์

2.2 ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา

2.3 ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้พื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.4 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิปัญญาไทย

2.5 ผู้เรียนมีระเบียบวินัย

3. ผู้เรียนมีความสุข คือ

3.1 ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี

3.2 ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

3.3 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขนิสัยที่ดี

3.4 ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดี

3.5 ผู้เรียนได้เรียนรู้กับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ตัวแปรต้น : การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3. บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ตั้งอยู่ที่บ้านดงบัง หมู่ที่ 4 ตำบลดงเมืองแอม อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น บนเนื้อที่ 30 ไร่ จัดการเรียนการสอน 2 ระดับ คือ ก่อนประถม อนุบาล 1 – 2 และประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 รวม 8 ห้องเรียน มีนักเรียน 120 คน มีบุคลากรทั้งสิ้น 8 คน ชาย 4 คน หญิง 4 คน คือ ผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน 7 คน นักการภารโรง 1 คน บุคลากรมีอายุเฉลี่ย 41 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท 2 คน ระดับปริญญาตรี 5 คน มีประสบการณ์ด้านการสอนเฉลี่ย 17 ปี สภาพชุมชน หมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนมี จำนวน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านดงบัง หมู่ที่ 4 ตำบล ดงเมืองแอม อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มีจำนวน 166 หลังคาเรือน ประชากร 1,053 คน ประชากรอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนหมู่บ้านเหมือนชาวอีสานทั่วไป มีวัฒนธรรมประเพณีฮีตสิบสองคลองสิบสี่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงโค กระบือ อีกประมาณร้อยละ 10 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ขายแรงงานในกรุงเทพ ฯ และต่างจังหวัด หรือแม้กระทั่งเป็นคนงานในต่างประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีรายได้

เฉลี่ยต่ำกว่า 20,000 บาท ต่อปี ประชากรร้อยละ 95 ได้ลงทะเบียนคนจน ตามนโยบายรัฐบาล และเป็นผู้มีหนี้สินกับสถาบันการเงิน เช่น ธกส. และหนี้นอกระบบ นอกจากนั้นมีผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่งที่มีฐานะค่อนข้างยากจน ทำให้นักเรียน ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับตายายหรือผู้สูงอายุ นักเรียนส่วนหนึ่งพ่อแม่หย่าร้าง เสียชีวิต พ่อ แม่ แยกไปมีครอบครัวใหม่ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนหนึ่ง มีครอบครัวก่อนวัยอันควร ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่จัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการปฏิรูปในรูปแบบที่หลากหลาย และเป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยการวิจัยและพัฒนาทั้งระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

1. เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของนักเรียน
2. เพื่อช่วยให้ครูพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมครูในการพัฒนา/ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน
4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครู และผู้บริหารโรงเรียน/สถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย มีการจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา ในทุกหน่วยการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดผลตามสภาพที่แท้จริง ใช้แฟ้มสะสมผลงาน แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

5.1.4 ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ แบบพัฒนาการเรียนรู้ และแบบแก้ปัญหา

5.2 ยุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียน/ ฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายจึงมีโอกาสเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินและร่วมปรับปรุงแก้ไข และยัง

อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น จัดปัจจัยเกื้อหนุน นิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการประสานดึงชุมชนเข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

5.2.1 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ดังนี้

(1) ใช้กระบวนการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้น P-D-C-A

(2) ใช้กระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์องค์กร (AIC)

(3) ใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริงโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

(4) กระบวนการเรียนรู้แบบคู่ปรึกษา

5.2.2 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยวางแผนการเรียนรู้แบบสอดแทรกข้ามวิชา โดยให้ครูทำไปพร้อมกันทั้งโรงเรียน การใช้เวทีการเรียนรู้ การนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏต่อไปนี้

1) การจัดปัจจัยเกื้อหนุน

1.1) การดำเนินงานด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุนของผู้บริหาร มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1.1.1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสะอาดร่มรื่น น่าอยู่และน่าเรียน

1.1.2) มีการบำรุงรักษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

1.1.3) จัดหาวัสดุอุปกรณ์/สื่อ งบประมาณสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นของครู นักเรียน

1.1.4) ให้มีการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในทุก ๆ ด้าน

1.1.5) จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่ครู-นักเรียน

1.1.6) จัดการในด้านสุขาภิบาลให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

1.1.7) ปลดพันธนาการที่เป็นอุปสรรคในการสอนแก่ครูได้

1.2) ผลผลิต/ผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1.2.1) มีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนา สามารถวิเคราะห์นำมาวางแผนพัฒนาได้

1.2.2) มีความรู้ความเข้าใจในการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา สื่อ เครื่องมือ เทคนิคในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

1.2.3) มีความชัดเจนในด้านเป้าหมายและแนวคิดในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลเรียนรู้ นำบุคลากรมาวางแผน ปฏิบัติและประเมินผลจนบรรลุเป้าหมาย

1.2.4) สามารถจัดปัจจัยเกื้อหนุนการดำเนินการด้านต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2) การนิเทศภายในโรงเรียน

2.1) กระบวนการดำเนินงานด้านการนิเทศภายในของผู้บริหาร มีตัวบ่งชี้ดังนี้

2.1.1) ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำ หาแนวทางแก้ปัญหาและเลือกแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน

2.1.2) จัดกระบวนการนิเทศภายเพื่อพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สอดคล้องสภาพปัญหาของครูโดย

- การสร้างความตระหนัก
- การสร้างความรู้ความเข้าใจ
- การฝึกปฏิบัติในภาวะงานปกติ

2.1.3) เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศภายในเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

2.1.4) ศึกษาและพัฒนาระบบนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้

2.2) ผลการเรียนรู้ของผู้บริหาร

2.2.1) ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถจัดระบบการนิเทศภายในที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและนักเรียนได้

2.2.2) ผู้บริหารสามารถศึกษาและพัฒนากระบวนการ เทคนิคการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับการพัฒนาโรงเรียน

2.2.3) ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2.4) ผู้บริหารมีรายงานการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ

3) การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.1) กระบวนการดำเนินงานด้านการให้ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วม มีตัวบ่งชี้ดังนี้

3.1.1) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียน

3.1.2) ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

3.1.3) ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่บ้านเพื่อให้ได้เรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา

3.2) กระบวนการดำเนินงานของผู้ปกครอง

3.2.1) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนรับทราบข่าวสารจากทางโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3.2.2) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินงานพัฒนาผู้เรียนเมื่อผู้เรียนอยู่บ้านโดยให้ผู้เรียนได้เรียนทุกที่ทุกเวลาตามสภาพจริง

3.2.3) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

3.2.4) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดอย่างสม่ำเสมอ

3.2.5) ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนนำหลักการแนวคิดในการพัฒนาที่ได้จากการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนและชุมชน

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิจัยภายนอก

5.3.1 การนิเทศแบบกัลยาณมิตร ไม่ติดรูปแบบ เน้นที่การสร้างความเข้าใจ และความสบายใจของผู้รับการนิเทศ

5.3.2 การนิเทศที่มุ่งผลของการนิเทศ ที่การกล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

5.3.3 การนิเทศที่มุ่งการทำงานที่เป็นระบบ จัดองค์ประกอบการทำงานที่สัมพันธ์กันทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ อาศัยหลักของความจริง หรือสภาพจริงให้มากที่สุด

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ขั้นที่ 1 ขั้นการริเริ่ม และการเตรียมการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

ทางโรงเรียนได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ประชุมชี้แจงให้คณะครูเพื่อรับทราบบริบทของโครงการ เช่น ชื่อโครงการ หัวหน้าโครงการพร้อมนักวิจัยร่วม นักวิจัยภายนอกและนักวิจัยหลัก ระยะเวลาดำเนินการและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน มีข้อตกลงเบื้องต้นให้ครูทุกคนร่วมดำเนินการและเป็นผู้วิจัยหลักของโรงเรียน คือ ผู้บริหารและครู รวม 8 คน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน นักวิจัยภายนอก ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สร้างข้อตกลงให้คณะครูได้ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรและหาแนวทางวางแผนการสอนแบบบูรณาการ

1.3 ผู้บริหารโรงเรียน นักวิจัยภายนอก สร้างข้อตกลงร่วมกันสำหรับคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียนในเรื่องวิธีดำเนินการวิจัย แบบแผนการวิจัย ประเด็นการวิจัย วิธีการที่ใช้ ประชากร ข้อมูลที่เก็บ วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือ วิธีวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักและกำหนดปัญหาวิจัย และยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

2.1 การสร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ในขั้นนี้มีครูให้ความสนใจศึกษาเอกสาร และสรุปรายงานฉบับย่อยให้ผู้บริหารทราบและสนใจจะแลกเปลี่ยนเอกสารเพื่อศึกษาอยู่ตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 42.85 และครูที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงได้และอ้างว่าไม่มีเวลาศึกษาเอกสารหรือสรุปรายงาน คิดเป็นร้อยละ 57.15

2.2 การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน และเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการให้เป็นจุดเน้นในการปฏิรูป

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ทางโรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง จึงได้เลือกประเด็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นตัวแปรต้น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข เป็นตัวแปรตาม เป็นจุดเน้นในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาบุคลากร

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการวิจัย

3.1.1 ด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียนที่โรงเรียนกำหนดให้เป็นเป้าหมายของการปฏิรูป คือ การพัฒนาคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียนนั้นทางโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้การประชุมชี้แจง ทำความ เข้าใจ การอภิปรายร่วมกัน การประชุม ระดมความคิด การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การฝึกปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไขโดยทำอย่างต่อเนื่อง บุคลากร ทุกฝ่ายจึงมีความเข้าใจตรงกัน

3.1.2 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่นำมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่โรงเรียน กำหนดเป็นตัวแปรต้น การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ แนวทางและนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่โรงเรียนกำหนดเป็นตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ มีการทำความเข้าใจโดยการร่วมกัน ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย ระดมสมองร่วมกัน กำหนดตัวบ่งชี้ของการสอนแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนได้นิเทศภายใน โดยใช้วิธีการพาทำ คือ การแนะนำตัวต่อตัว เริ่มจาก ผู้บริหารทำความเข้าใจและตกลงกับครูว่า เราจะเรียนรู้เรื่องอะไร มีปัญหาอย่างไรจะดำเนินการอย่างไร โดยผู้บริหารจัดหาตัวอย่างให้ครูคอยฝึกตามตัวอย่าง ผู้บริหารตรวจ แก้ไข ให้กำลังใจถามไถ่ และนำเสนอผลงานต่อที่ประชุมครูเมื่อมีโอกาส จากการทำความเข้าใจด้วยวิธีการนิเทศของผู้บริหาร นักวิจัยภายนอก นักวิจัยร่วม ทำให้ครูทุกคนสามารถวางแผนการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้ที่ร่วมกันกำหนดได้

3.1.3 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยแบบต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยเชิงวิชาการ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียนทำได้โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเข้าร่วมประชุมอบรม เรียนรู้ร่วมกับวิทยากรภายนอก สนทนากับโครงการเครือข่าย ฝึกปฏิบัติในสภาพการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่องการนำเสนอผลการเรียนรู้ การนิเทศภายในโรงเรียน ช่วยกันสะท้อนผลการทำงานและแก้ไขปรับปรุงงานทำให้สร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้

3.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ

3.2.1 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชุมชี้แจงเป้าหมายหลักของโครงการ ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และกระตุ้นให้เกิดความตระหนักร่วมกัน

3.2.2 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเกื้อหนุนในการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการศึกษาเอกสาร สอบถามผู้รู้ และประสบการณ์ของตน มาสรุปเป็นแนวทางในการจัดปัจจัยเกื้อหนุนในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

3.2.3 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศภายในโรงเรียน ใช้การนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ ขั้นที่ 2 การสร้างความรู้ความเข้าใจ ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในภาวะงานปกติ ผลจากการสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะครูมีการพัฒนางาน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2.4 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนกำหนดแนวทางในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดย

(1) ประชุมกรรมการสถานศึกษา ชี้แจง ประชาสัมพันธ์ โครงการให้ทราบและขอความร่วมมือในการสนับสนุนการพัฒนาทั้งที่บ้านและโรงเรียน

(2) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนด้วยการ เสนอปัญหา แสดงความต้องการ ร่วมวางแผน ให้ความเห็นชอบแผนงานโครงการที่โรงเรียนจัด

(3) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผู้เรียนภาคเรียนละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย

(4) ขอความร่วมมือ ระดมทรัพยากรเพื่อจัดทำแหล่งเรียนรู้ เช่น การปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน การจัดหาคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน

3.2.5 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการประเมิน โรงเรียนได้นำขั้นตอนของการประกันคุณภาพ คือ P-D-C-A มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในภาวะปกติ ทุกคนใน

โรงเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในขั้นตอนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามขั้นตอน P-A-O-R และมีการสรุปขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นที่ 4 การวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

4.1 ให้บุคลากรในโรงเรียนได้ระดมสมองเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามกระบวนการ P-D-C-A ทั้งแผนพัฒนาผู้เรียนของครูและแผนพัฒนาทั้งโรงเรียน

4.2 จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและหาแนวปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าว เช่น การวางแผนการสอนและการวิจัยปฏิบัติการของครู การจัดการเรียนการสอน การประเมินตรวจสอบผู้เรียนและการหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง

4.3 วางยุทธศาสตร์การพัฒนาครูโดยใช้การนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังที่กล่าวข้างต้น

4.4 วางยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนโดยให้ครูปฏิบัติการสอนจัดเรียนการสอนแบบบูรณาการสอดแทรกด้วยการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยปฏิบัติทุกชั้นเรียน

ขั้นที่ 5 การจัดทำแผนการดำเนินงาน และแผนการวิจัยของบุคลากรทุกฝ่าย

แผนงานการปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา ของครูและผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข (ตัวแปรตาม) โดยผู้บริหารได้วิจัยและพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนแผนการดำเนินงานด้านปัจจัยเกื้อหนุน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งโรงเรียน

ขั้นที่ 6 การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

6.1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ตัวแปรต้น) ดังนี้

(1) ทุกฝ่ายร่วมเรียนรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

(2) ผู้บริหารและครู จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ วางแผนแนวดำเนินการ เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร จัดหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบแผนการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

(3) ร่วมกันจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

(4) โรงเรียนร่วมกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จด้านการเรียนการสอน

(5) ครูพัฒนาการสอนโดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำวิจัยในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหา

6.2 การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน (ตัวแปรตาม) ดังนี้

(1) ครูศึกษาพฤติกรรมผู้เรียนเป็นข้อมูลพื้นฐาน

(2) กำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จด้านคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ที่ยังไม่กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ย่อย ๆ

(3) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ที่เป็นมาตรฐาน

(4) พัฒนาผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการและครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหา

(5) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับตัวบ่งชี้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

(6) พัฒนาผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการและครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

(7) ครูใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนในระยะสั้น

(8) ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พร้อมทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยมีนวัตกรรมมาพัฒนาผู้เรียน

6.3 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการวิจัย (การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน) ดังนี้

(1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยประชุมชี้แจง ประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชุมกลุ่มย่อย และศึกษาดูงาน

(2) การพัฒนาครู ให้มีความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจจุดเน้นของโรงเรียน โดยศึกษาดูงาน การศึกษาเอกสารและการประเมินตนเอง

(3) การนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(4) สร้างความตระหนัก ความเข้าใจในประเด็นจุดเน้นของโรงเรียน

(5) สร้างความเข้าใจเรื่องวิจัยในชั้นเรียน และการวิจัยและพัฒนา

(6) กำหนดขอบเขตของการวิจัยปฏิบัติการให้เป็นรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแบบแก้ปัญหาผู้เรียน

(7) กำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน

(8) สร้างเครื่องมือประเมินผู้เรียน และเก็บรวบรวมข้อมูล

(9) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

(10) ร่วมกันพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

(11) ผู้บริหารและครูทำวิจัยปฏิบัติการทั้งแบบแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนทั้งโรงเรียน

ขั้นที่ 7 การจัดทำเครื่องมือวิจัย

7.1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณสมบัติตามตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

7.2 การพัฒนาเครื่องมือวิจัยของผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

(1) เครื่องมือวิจัยและพัฒนาระดับโรงเรียน

(2) เครื่องมือประกอบการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาครู (โครงการนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้)

ขั้นที่ 8 การปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ครูประจำชั้นแต่ละชั้นมีการจัดทำแผนบูรณาการที่ใช้สาระการเรียนรู้เป็นหน่วยแกนกลาง จำนวนหน่วย ระยะเวลาที่ใช้ จำนวน CAR และประเด็นปัญหาที่ครูสนใจ มีความแตกต่างและการเก็บข้อมูล ใช้ การทดสอบ สังเกต และบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยาย ทางโรงเรียนมีการปรับปรุงการวางแผนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

8.1 การกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยครู (1) วิเคราะห์หลักสูตรทุกกลุ่มสาระ (2) นำสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สามารถเชื่อมโยงกันได้มากำหนดหน่วยการเรียนรู้ (3) กำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ กำหนดเวลาที่ใช้กำหนดผังมโนทัศน์ให้มีการบูรณาการตามตัวบ่งชี้ของโรงเรียนมากที่สุด

8.2 ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามลำดับขั้นในผังมโนทัศน์ มีองค์ประกอบแผนการเรียนรู้ คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้(นวัตกรรม) การวัดและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ เป็นต้น

8.3 มีการตรวจสอบและปรับปรุงแผนการเรียนรู้โดยจัดให้มีการวิพากย์แผนก่อนนำไปใช้

8.4 ครูนำข้อเสนอแนะจากการวิพากย์แผนมาแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ เขียนแผนและนำไปใช้

จากแนวทางการปรับปรุงการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่กล่าวข้างต้น ทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ครูมีความรู้ ความเข้าใจแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามตัวบ่งชี้ของโรงเรียนได้ นอกจากนั้นยังพบว่าการจัดการเรียนรู้ในระยะที่ 1 (มิถุนายน 2545 – พฤศจิกายน 2545) ครูยังไม่สามารถเก็บข้อมูล ตัวบ่งชี้ด้านคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียนได้ จึงมีการระดมสมอง วิเคราะห์ หาแนวทางและร่วมกันออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 9 การเผยแพร่ผลงานและขยายผล

มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ และมีการจัดนิทาศการผลงานและกิจกรรมของครูและนักเรียน แต่ยังไม่มีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่โรงเรียนเครือข่าย เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินงานสั้นมาก ไม่สามารถขยายผลได้

ขั้นที่ 10 การประเมินโครงการ โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง ได้ประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน ตามกรอบการประเมินทั้ง 3 ด้าน พบว่า

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีบูรณาการ ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุขในการเรียนรู้นั้น พบว่า ครูสอนประจำชั้นคนเดียวสามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ลักษณะบูรณาการแบบสอดแทรกสาระการเรียนรู้แกน นอกจากนั้นยังพบว่า หลักการ กระบวนการและเทคนิคในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเก่ง ดี มีสุข นั้นครูจะต้อง (1) สามารถเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้หลาย ๆ สาระในการสอนแต่ละครั้ง (2) ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีเพื่อให้ผู้เรียนได้สืบค้นความรู้หลาย ๆ วิธีด้วย (3) ครูต้องฝึกทักษะกระบวนการทางปัญญาแก่ผู้เรียนโดย ให้ผู้เรียนได้สังเกต วิเคราะห์ ประเมิน วิพากษ์วิจารณ์ และตัดสินใจ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายฝ่าย ให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล สรุป เขียนรายงาน นำเสนอความรู้ ให้ประเมินตนเองและผู้อื่นเป็นต้น (4) ครูต้องใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว ทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น ธรรมชาติ ชุมชน และ (5) ครูต้องค้นหาวิธีการแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนด้วยสื่อ หรือนวัตกรรมประกอบทุกครั้ง

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การทดสอบ การบันทึกจากการสังเกต การใช้แบบสอบถามเพื่อการประเมิน การทดสอบ การตรวจแผนดำเนินงาน อ่านรายงานวิจัย อ่านบันทึกรายงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายลักษณะการเปลี่ยนแปลง

7.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 ครู

มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย ศึกษาจากกำหนดการสอน ศึกษาแผนการเรียนรู้ของครู บันทึกจากการตรวจผลงาน และผลผลิต การตรวจแผนดำเนินงาน อ่านรายงานวิจัยในชั้นเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายลักษณะการเปลี่ยนแปลง

7.2.2 ผู้บริหาร

มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเพื่อการประเมิน ใช้แบบบันทึกข้อมูล ศึกษาและบันทึกผลการดำเนินงาน บันทึก รวบรวมผลงานการวิจัยในชั้นเรียน ตรวจแผนงานนิเทศภายในโรงเรียน การตรวจแผนดำเนินงาน อ่านรายงานวิจัย ใช้แบบสอบถาม บันทึกการประชุม บันทึกจำนวนครั้งการร่วมกิจกรรม บันทึกข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายลักษณะการเปลี่ยนแปลง

7.2.3 นักวิจัยภายนอก

มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยเครื่องมือของผู้บริหารครูผู้สอน การบันทึกผลที่ได้จากการสังเกต การสอนถาม เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือเก็บผลตัวแปรตาม ส่วนเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาตามตัวแปรต้น นั้นเป็นรูปแบบการประชุม การให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจร่วมกันการวิเคราะห์ข้อมูลเน้นเชิงคุณภาพ

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน

8.1.1 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการ สอดแทรกสาระการเรียนรู้ โดยเน้นเพื่อให้เกิดคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ของผู้เรียน ตามตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกำหนดไว้ดังผังต่อไปนี้

รหัสโรงเรียน 068 โรงเรียน บ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง จังหวัด ขอนแก่น รหัสโครงการ RDL 07/NE

ตัวบ่งชี้ การเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนา คุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข

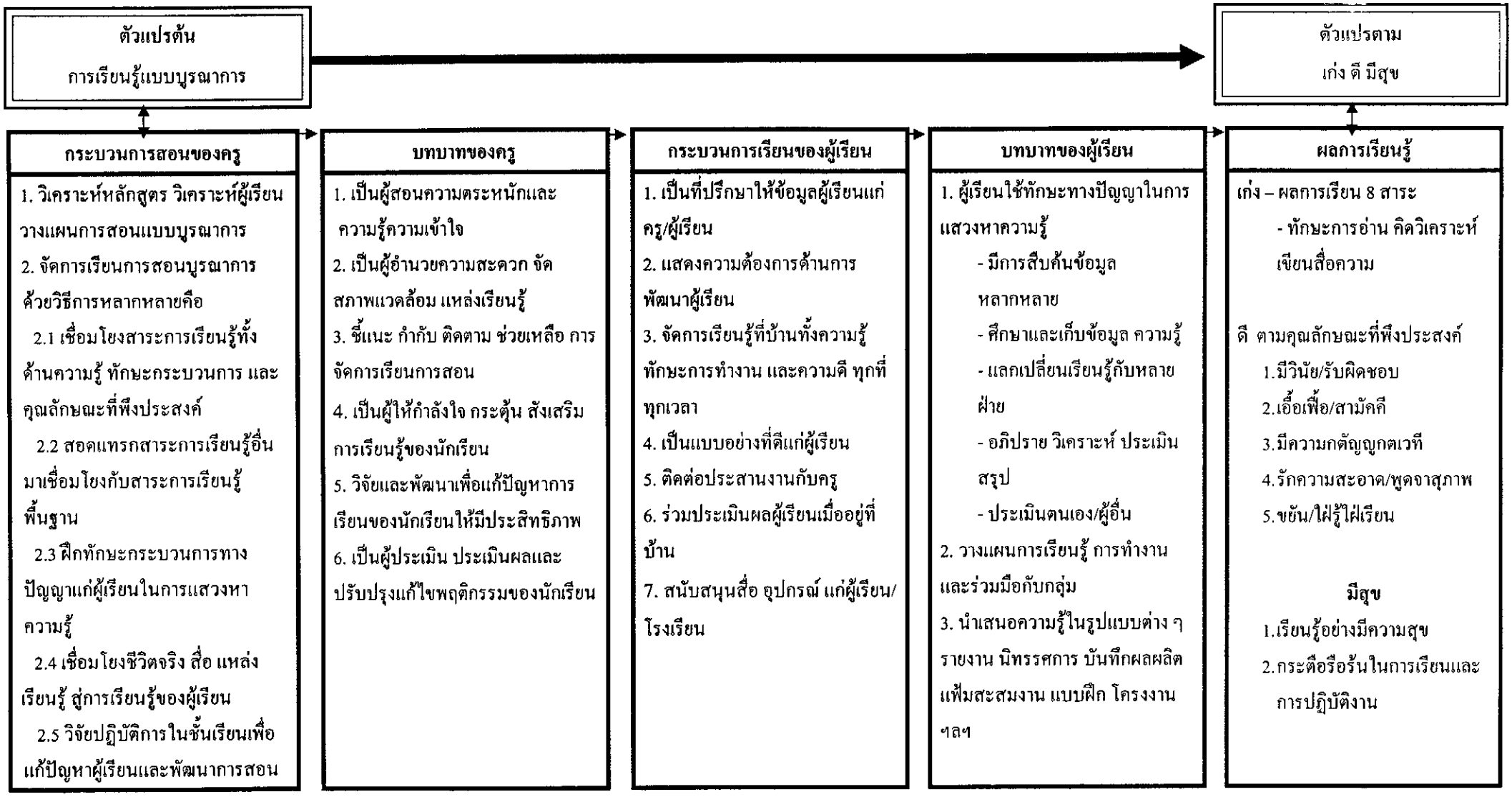

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน มีรูปแบบดังนี้

1) จัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้หลาย ๆ สาระในการสอนแต่ละครั้ง
2) ใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีและให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้หลาย ๆ วิธี
3) ใช้และฝึกทักษะกระบวนการทางปัญญาแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้หลาย ๆ วิธี
4) มีการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงแหล่งเรียนรู้และเรื่องใกล้ตัว ชุมชน ท้องถิ่น
5) จัดการสอนโดยเชื่อมโยงคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกในการสอนทุกครั้ง
6) จัดการเรียนการสอนโดยนำสื่อ วิธีการแก้ปัญหา หรือนวัตกรรม มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทุกครั้ง
7) จัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ
8) จัดการเรียนการสอนโดยมีวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียน เก่ง ดี และเรียนรู้อย่างเป็นสุข
9) ใช้สื่อวิธีการแก้ปัญหา หรือนวัตกรรม สอดแทรกกิจกรรมการบูรณาการ

8.2 นวัตกรรม / การสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหาร :

นายชาลี สะตะ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง ได้นำรูปแบบการนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในปัญหา และแนวทางแก้ไขให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยใช้ยุทธศาสตร์หลัก ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

8.2.1 ใช้กระบวนการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้น P-D-C-A กล่าวคือ บุคลากรทุกฝ่ายร่วมกันประชุมวางแผนมอบหมายงานร่วมกันปฏิบัติ นิเทศ กำกับ และตรวจสอบวิเคราะห์ผล และแก้ไขปรับปรุง ซึ่งกระบวนการพัฒนางานดังกล่าว จะใช้ในการพัฒนางานใน ทุก ๆ ด้าน

8.2.2 ใช้กระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์องค์กร (AIC) กล่าวคือมีการร่วมระดมความคิดประชุมวางแผน ร่วมทำตามแผนงานโครงการ และร่วมเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบงาน ที่วางแผนไว้

8.2.3 ใช้กระบวนการประเมินตามสภาพจริงโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม กล่าวคือ การประเมินตนเอง การประเมินกระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตโดยผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมิน

8.2.4 กระบวนการเรียนรู้แบบคู่ปรึกษา โดยให้ครู 2 คนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งในโรงเรียนมีผู้บริหารและครูรวม 8 คน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนจับคู่กับครูประจำชั้นอนุบาล 1-2 ครูประจำชั้น ป.1จับคู่กับครูประจำชั้น ป.2 ครูประจำชั้น ป.3 จับคู่กับครูประจำชั้น ป.4 และครูประจำชั้น ป.5 จับคู่กับครูประจำชั้น ป.6 เป็นที่ปรึกษาและพัฒนางานไปพร้อม ๆ กัน

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลจากเรียนรู้

9.1.1 ด้านผู้เรียน

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระต่าง ๆ (ด้านเก่ง) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2545 เฉลี่ยร้อยละ 70.79 ปีการศึกษา 2546 เฉลี่ยร้อยละ 71.41 ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียง + 0.62 นอกจากนั้นยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชั้น ป.2, 3, 4, 5 และ 6 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ปี 2545 เพียงเล็กน้อย ซึ่งชั้น ป.5 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าปี 2545 ถึง + 4.33 แต่ชั้น ป.1 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ปี 2545 ถึง - 2.58

2) ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน (ตัวบ่งชี้ด้านดีและสุข) ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึก ความคิดเห็น ผลงานและพฤติกรรมของนักเรียนจากการประเมินโครงการ พบว่า (1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ และมีความสุขกับการเรียนรู้ ในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากถึง 3.21 (2) นักเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้กระบวนการทางปัญญาในการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 2.76 (3) ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้ของบุตรหลานเฉลี่ย 2.81 โดยเฉพาะการกระตือรือร้นในการมาเรียนทุกวัน แต่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อผู้เรียนค่อนข้างต่ำ ในคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ การทำงานไม่เสร็จทันเวลา การไม่ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และไม่รักการอ่าน ซึ่งมีระดับความพอใจแค่ 2.45 และ 2.31 ตามลำดับ (4) ด้านกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ของบุตรหลานในระดับมาก เฉลี่ย 2.69 โดยเห็นว่าบุตรหลานได้สืบค้นข้อมูล สอบถามความรู้จากผู้ปกครองมากกว่าประเด็นอื่น ๆ

3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

1) ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะทางปัญญาในการสร้างความรู้
2) ผู้เรียนสามารถวางแผนทำงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม
3) ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรง สัมผัสกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี
4) นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทำกิจกรรมที่หลากหลาย

9.1.2 ด้านครู พบว่า (1) ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทั้งแบบแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (2) ครูทุกคนมีทักษะการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียน และความต้องการของท้องถิ่น สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดแทรก การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (3) ครูทุกคนสามารถจัดทำ รายงาน CAR ทั้งแบบรายงานฉบับย่อ และรายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นผลงานทางวิชาการ (4) ด้านเจตคติครู พบว่า ครูมีพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงานและได้ฝึกทำ CAR

ร่วมกับเพื่อนร่วมงานในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากถึง 3.50 (5) ครูทุกคนตระหนักและปฏิบัติการเรียนรู้ของตนเองโดยการศึกษาเอกสาร ขอคำแนะนำจากวิทยากร แลกเปลี่ยนเรียนรู้สนทนากับคณะครู การนำเสนอผลงาน การสรุปรายงาน การเข้าร่วมประชุมวิพากย์และการระดมสมอง จะสามารถสร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์สำคัญของครูได้ และ (6) ครูทุกคนตระหนักว่าการพัฒนาการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องสืบค้น และเสาะหาวิธีการ สื่อ และนวัตกรรมให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.1.3 ด้านผู้บริหารโรงเรียน จากการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียน พบว่า (1) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าตนยังมีความรู้ความสามารถในด้านการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายใน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อยค่าเฉลี่ยเพียง 2.00 แต่บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารเป็นนักประชาธิปไตย บริหารงานแบบมีส่วนร่วม ยินดีให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เปิดใจพร้อมรับการแก้ไขปรับปรุงมีค่าเฉลี่ยน่าพอใจถึง 4.00 แต่อย่างไร ก็ตามผู้บริหารเห็นว่าการดำเนินงานด้านการให้ทุกฝ่ายร่วมวางแผนการร่วมปฏิบัติ ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงยังทำได้ค่อนข้างน้อย (2) ด้านการพัฒนากระบวนการ วิธีการและเทคนิคในการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายในและการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมของผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารสามารถค้นหาแนวทางในการนิเทศภายในแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอนคือ หนึ่งการสร้างความตระหนัก สองสร้างความรู้ความเข้าใจและ สามการให้ฝึกปฏิบัติในภาวะงานปรกติ (3) ผู้บริหารโรงเรียนมีผลผลิตจากการเรียนรู้การวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน การวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนสามารถสรุปรายงานฉบับย่อและฉบับสมบูรณ์ได้ (4) ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และการพัฒนาผู้เรียนโดยค้นหาวิธีการเรียนรู้ของตนเองสู่การพัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวิจัยและพัฒนา

9.1.4 ด้านผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน

1) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินการของโรงเรียนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
3) ผู้ปกครองนักเรียนกรรมการสถานศึกษาและชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาผู้เรียนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
4) ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนรู้แนวทางพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนรู้ของลูกหลานและส่งเสริมให้บุตรหลานได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

5) ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อครูต่อวิธีการที่โรงเรียนใช้พัฒนาผู้เรียนและให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน

9.2 ผลผลิต

9.2.1 ด้านผู้เรียน

มีหลักฐาน ร่องรอยการแสวงหาสืบค้นและสรุปความรู้ ผู้เรียนมีแฟ้มสะสมงานที่เกิดจากการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

9.2.2 ด้านครู

ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และสามารถวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามตัวบ่งชี้ ที่มีการสอดแทรกสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ผลหาแนวทางแก้ไขและพัฒนา ให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ทางสถานศึกษากำหนดไว้ โดยครูมีวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (CAR) ดังนี้

1.นางพจนารถ บุญพงษ์ มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 2 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาด้านสังคมของเด็กอนุบาล เรื่อง การศึกษาและพัฒนากระบวนการสร้างวินัยสำหรับเด็กอนุบาล โดยใช้การมีส่วนร่วม และสื่อผสม

2. การพัฒนาด้านสติปัญญา ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะ

2. นางประหยัด แก้วคูณ มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 1 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะการสะกดคำภาษาไทย

3. นางไกรสร ร่มศรี มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 2 เรื่อง คือ

1. การแก้ปัญหาการอ่านสะกดคำควบกล้ำ ร ล ว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อผสม

2. การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4. นายประเสริฐ ศรีสม มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 2 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาทักษะการตั้งคำถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะการตั้งคำถาม

2. การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การสรุปผังมโนทัศน์

5. นายพิษณุ จันทะโยธี มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 5 เรื่อง คือ

1. การแก้ปัญหาการพูดคำหยาบ (กู-มึง) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างค่านิยม

2. การพัฒนาทักษะการคูณเลขหลายหลัก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคูณ

3. การแก้ปัญหาและสร้างวินัยความรับผิดชอบต่องาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

4. การศึกษา และพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกคณิตคิดเร็ว

5. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดฝึกจริยศึกษา

6. นางสาวสุภาภรณ์ ปัจจุทรา มีวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน 5 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาทักษะการตอบคำถาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามของครู

2. การสร้างนิสัยรักการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมบูรณาการ

3. การพัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมบูรณาการ

4. การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์ของโจทย์ปัญหากับประโยคสัญลักษณ์

5. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดฝึกทักษะการทำงานประดิษฐ์แบบบูรณาการ

9.2.3 ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหาร มีแผนและรายงาน SAR : นายชาลี สะตะ มีวิจัยปฏิบัติการใน 2 เรื่อง คือ

1. การแก้ปัญหาบุคลากรมาทำงานสาย โดยใช้การประเมินตนเอง

2. การพัฒนาความรู้ ความสามารถในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครู โดยใช้การนิเทศภายใน แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

9.2.4 ด้านโรงเรียน

1) โรงเรียนมีหลักฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการให้ข้อมูล วางแผนและการดำเนินกิจกรรมทางด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน
2) โรงเรียนมีบันทึกการร่วมประชุม วางแผนมีบันทึกหรือภาพถ่ายการร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนมีหลักฐานข้อมูลที่แสดงว่าผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่บ้าน

3) โรงเรียนมีบันทึกข้อเสนอ แนะของผู้ปกครองนักเรียนจากที่บ้าน
4) ผู้ปกครองนักเรียนได้ลงลายมือชื่อหรือให้ข้อเสนอแนะการบ้านที่ครูให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
5) โรงเรียนมีเครือข่ายกับผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
6) มีข้อมูลการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูประจำชั้น มีบันทึกเยี่ยมชมข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากจากผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชน

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

1) ก่อนดำเนินการวิจัยและพัฒนา บุคลากรทุกฝ่ายต้องทำความเข้าใจ อย่างถ่องแท้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียนและแนวคิดการมีจุดเน้นในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนา ตามรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ด้วยการวิจัยและพัฒนา

2) ขั้นดำเนินการบุคลากรทุกฝ่ายต้องปฏิบัติงานแบบรวมพลัง ทั้งกระบวนการสร้างความตระหนักแก่ตนเอง และผู้ร่วมงาน การร่วมกันวางแผนงานอย่างชัดเจน การร่วมกันปฏิบัติ กำกับตรวจสอบให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร ตลอดทั้งการช่วยกันหาแนวทางปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย

3) ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู และการวิจัยในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน ในขั้นการวางแผนควรกำหนดข้อปัญหาที่แท้จริง โดยบุคลากรในโรงเรียน และควรกำหนดตัวบ่งชี้ชัดเจนทั้งตัวแปรต้น (วิธีการนวัตกรรมหรือแนวทางที่พัฒนา) และตัวบ่งชี้ตัวแปรตาม (ผลการเรียนรู้ของนักเรียนหรือผู้เกี่ยวข้อง) จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมี คุณภาพ

4) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูวางแผนการสอนพร้อมการวิจัยและพัฒนาผู้เรียนควบคู่กันไปโดยไม่แยกส่วนจากงานปกติ ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา โดยการจัดปัจจัยเกื้อหนุนตามความจำเป็น นิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และกำกับติดตาม เสนอแนะ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้บริหารโรงเรียนต้องมี ความตระหนัก เห็นความสำคัญและมีความจริงจัง จริงใจ ที่จะปฏิบัติ จึงจะสามารถปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งโรงเรียนได้

5) การดำเนินงานวิจัยและพัฒนาในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล บุคลากรทุกฝ่ายต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและตระหนักในภารกิจที่ต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน การจัดการเรียนการสอน ควรจัดโอกาสให้ทุกฝ่ายนำเสนอ วิพากษ์วิจารณ์ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงจะส่งให้การดำเนินงานลุล่วงได้

6) การกำหนดประเด็นปัญหา หรือความต้องการ ในการพัฒนา ควรกำหนดโดยผู้ปฏิบัติ เช่น ปัญหาการเรียนการสอน หรือปัญหาของผู้เรียน ควรตั้งปัญหาโดยครู ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาครู และภาระงานในโรงเรียน ควรกำหนดจากผู้บริหารโรงเรียน แต่ควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน และที่ปรึกษาจากภายนอกจะส่งผลต่อการพัฒนาที่เกิดประสิทธิผล

7) ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการวิจัยและพัฒนาในประเด็นหรือความต้องการ ที่ครูกำหนดจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูมีความถนัดซึ่งมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้นควรให้โอกาสครูได้สรุปรายงานผลการพัฒนาหรือผลการวิจัยเป็นรายงานฉบับย่อก่อน เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจก่อนที่จะทำรายงานฉบับสมบูรณ์

.....

โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
ระดับโรงเรียน

บทสรุป
นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม
เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ของ

โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา (069)
อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย วพร. รหัส RDL 07/NE

นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
เรื่อง
การจัดการเรียนรู้โดย กระบวนการกลุ่ม
เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบและใฝ่รู้ใฝ่เรียน
ของโรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

.....

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนไว้ในหมวดที่ 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 มีสาระสำคัญเช่น การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพเน้นความรู้คุณธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

การที่จะเป็นคนดีของสังคมได้ต้องเป็นคนมีวินัย มีความรับผิดชอบ และใฝ่รู้ใฝ่เรียน โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา จึงสนใจเข้าร่วมโครงการ วพร. ซึ่งมีแนวคิดแนวทางที่จะช่วยให้เกิดการปฏิรูปทั้งโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ / นวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนชุมหนองกุงวิทยา เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และจากการที่นักเรียนอยู่ร่วมกันหลายระดับทำให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านความรับผิดชอบ นักเรียนบางส่วนทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ และไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรเพราะขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อนักเรียนและสังคมส่วนรวม โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยากำหนดให้ครูทุกคนมีแนวทางจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (ตัวแปรต้น) เพื่อฝึกนักเรียนได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม ร่วมปรึกษาหารือ และร่วมวางแผนรู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการทำงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ครูมอบหมายให้ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และใฝ่รู้ใฝ่เรียน (ตัวแปรตาม)

โรงเรียนดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการย่อยตามสัญญาเลขที่ RDL 07/ NE เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีบูรณาการ และกระบวนการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ประกอบด้วย 2 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง และโรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา มี รศ.น้อยทิพย์ ลิ้มยิ่งเจริญ เป็นหัวหน้าโครงการ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย นางสุดสงวน กลางการ และนายสุมินทร์ นารถเหนือ เป็นนักวิจัยภายนอก และมีผศ. ดร. ศรินทิพย์ รักษาสัตย์ เป็นนักวิจัยร่วม

2. หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ยึดหลักการและแนวคิดของชุดโครงการ วพร. 4 แนวคิด คือ

1) การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

โดยกำหนดแนวทางจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ ให้เหมาะสม ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้ จึงควรดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายและความต้องการของประเทศในภาพรวม

2) การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

"การปฏิรูป" หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยน เพื่อทำให้ดีขึ้น (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2544 ก.) การปฏิรูปการเรียนรู้จะให้ได้ผลจะต้องครอบคลุมการปรับเปลี่ยนทั้งทางด้านสาระและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน จึงจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การปรับเปลี่ยนดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ด้านที่สำคัญมากก็คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm) หรือแนวคิด ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็คือ การทำให้ผู้ที่จะปรับเปลี่ยนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง แต่การปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนทัศน์และพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดขึ้นได้ยาก หากผู้เกี่ยวข้อง และสิ่งแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยน แม้ครูผู้สอนยินดีที่จะเปลี่ยนแปลง แต่หากมิได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อนครูด้วยกัน หรือ ผู้ปกครอง ครูก็คงต้องเผชิญอุปสรรคปัญหานานาประการ ซึ่งอาจทำให้ครูดำเนินการไม่ได้จนเกิดความท้อถอย การพัฒนาที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล เพียงบางคน จึงไม่มีพลังพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ หรือในวงกว้างได้ แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (Whole school approach) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation) ในการดำเนินการ จึงทำให้เกิดการปฏิรูปทั้งโรงเรียน

3) การมีจุดเน้นในการปฏิรูป

เนื่องจากมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมากที่ควรจะได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในหลาย ๆ เรื่อง หลาย ๆ ประเด็นไปพร้อม ๆ กันทั้งหมด ซึ่งจะให้ประสบความสำเร็จในเวลาจำกัด อาจเป็นไปได้ยาก และใช้เวลานาน ดังนั้น การให้โรงเรียนหยิบยกจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่น ๆ ต่อไปอีก

4) การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืน ตลอดชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ มิใช่เป็นเพียงการดำเนินการตามกระแสเพียงชั่วครั้งชั่วคราว การพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย สามารถใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และพัฒนางานของตน จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือหรือเป็นยุทธวิธีในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในทิศทางหรือลักษณะที่ต้องการ โดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของงานและมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการศึกษาทดลองเพื่อให้เห็นการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คืองานด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว ไม่แยกส่วนกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนในลักษณะนี้ เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) การวิจัยในลักษณะนี้เน้นให้เห็นว่าปัญหาการวิจัยที่นำมาศึกษาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและผู้ทำวิจัยหลักคือครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ทำวิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากการวิจัยนั้นเป็นการร่วมงานกันระหว่างครูหลายคนหรือทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่าเป็นงานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (collaborative classroom action research) การวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่ง คือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research--PAR) เป็นการวิจัยที่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (action research) มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติและนำข้อค้นพบไปใช้ในการปฏิบัติจริง แต่ในกระบวนการวิจัยจะมีกลุ่มบุคคลภายนอก ได้แก่ นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงาน เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน

2.2 หลักการและแนวคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้น

ตัวแปรตาม : ความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ตัวแปรต้น : วิธีการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม

3. บริบทของโรงเรียน

- ที่ตั้ง โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา ตั้งอยู่ที่บ้านหนองกุง หมู่ที่ I ตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
- ขนาด เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส ขนาดกลาง
- สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ระดับการศึกษา เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
- สภาพทางสังคมเศรษฐกิจ มีหลายระดับเพราะนักเรียนบางส่วนมาจากนอกเขตบริการ โดยภาพรวมเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง
- ครู : ครูประจำการ ปัจจุบัน จำนวน 29 คน ผู้ชาย 5 คน หญิง 24 คน วัยโดยภาพรวม อายุ น้อยที่สุด 37 ปี จำนวน 1 คน และอายุระหว่าง 40 – 59 ปี จำนวน 28 คน วุฒิ พ.ม. จำนวน 1 คน และปริญญาตรีจำนวน 28 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 6 คน ชาย 1 คน หญิง 5 คน อายุเฉลี่ย 29 ปี วุฒิปริญญาตรีหมดทุกคน
- สภาพชุมชน ที่โรงเรียนตั้งอยู่ เป็นเขตเทศบาล ระหว่าง หลายหมู่บ้านประชากร มีอาชีพที่แตกต่างกัน
- ลักษณะเฉพาะของโรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมศึกษายายโอกาสทางการศึกษา ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นโรงเรียนนำร่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นโรงเรียนต้นแบบปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- จำนวนนักเรียน 906 คน
- สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของนักเรียน นักเรียนบางส่วนอยู่ชนบทนอกเขตบริการ รายได้ของประชากรไม่แน่นอนเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และทำนา บางส่วนอยู่เขตเทศบาล

4. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

1. เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน

2. เพื่อช่วยให้ครูสามารถพัฒนานักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมครูในการพัฒนา/ ปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน

4. เพื่อช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียนสามารถเสริมสร้างสมรรถภาพครูและผู้บริหารโรงเรียน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

5. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปทั้งโรงเรียน

5.1 ยุทธศาสตร์ของครู

5.1.1 ครูใช้การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน ได้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ร่วมกันศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มและร่วมกันจัดทำตัวชี้วัดเพื่อให้ได้แนวทางในการนำไปปฏิบัติ คือ ต้องฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มให้กับนักเรียน แล้วจึงนำทักษะนั้นไปสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่นๆ ซึ่งมีตัวชี้วัดของตัวแปรต้น (กระบวนการกลุ่ม)แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ด้านบทบาท 2) ด้านทักษะในการทำงานกลุ่ม

1) ด้านบทบาท แบ่งเป็นบทบาท การเป็นผู้นำ และบทบาทการเป็นสมาชิก ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้ที่ รู้จักวางแผนในการทำงาน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ประสานความคิดเห็นของสมาชิกที่หลากหลาย กระตุ้นให้กำลังใจแก่สมาชิก ยุติประนีประนอมข้อขัดแย้ง และติดตามประเมินผลงานของกลุ่ม

บทบาทสมาชิก มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ยอมรับมติของกลุ่ม แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และโต้แย้งอย่างมีเหตุผล

2) ด้านทักษะในการทำงานกลุ่ม เลือกผู้นำให้เหาะสมกับงาน กำหนดจุดประสงค์การทำงานร่วมกันวางแผนกำหนดขั้นตอนในการทำงาน ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลกระบวนการทำงาน/ผลงาน และนำผลงานไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนา

(2) ร่วมกันจัดทำตัวชี้วัดตัวแปรตาม (ความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน) ดังมีรายละเอียดดังนี้ ด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มนักเรียนต้องมีพฤติกรรม คือ ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ร่วมกันปฏิบัติงานกลุ่มทุกขั้นตอน และตรงต่อเวลา ด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่

1) ตั้งใจและสนใจเรียน จะต้องมีพฤติกรรมคือ มีสมาธิเมื่อครูกำลังสอนหรือทำงาน ไม่เย้าแหย่เพื่อนในขณะที่ครูกำลังสอน และไม่นอนหลับในขณะที่ครูกำลังสอน

2) ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย คือรู้จักการตั้งคำถาม ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ และร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

3) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

5.1.2 ครูใช้เทคนิควิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่ม เพื่อนช่วยเพื่อน แบบร่วมมือ บรรยาย สาธิต วิธีการทางวิทยาศาสตร์ โครงงาน และบูรณาการ

5.1.3 ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลโดย ประเมินตามสภาพจริง โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ และใช้แบบทดสอบ

5.1.4 การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนส่วนมากครูจะทำเพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโรงเรียน เช่น 1) การพัฒนาคุณลักษณะความมีวินัย โดยใช้กระบวนการกลุ่มและการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้น ม.1 2) การสอนศาสนาโดยใช้จิกซอร์ ชั้น ป. 3 3) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้ชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนชั้น ป. 3 4) ศึกษารายกรณีนักเรียนชั้น ป. 4 ที่เพื่อนไม่ยอมรับให้เข้ากลุ่ม

5.2 ยุทธศาสตร์ผู้บริหารโรงเรียน/ฝ่ายวิชาการ

- ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดปัจจัยเกื้อหนุนในการปฏิรูปทั้งโรงเรียนดังนี้

1) จัดงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับครูในการจัดอบรมหรือไปร่วมอบรมในสถานที่แห่งอื่น

2) อนุมัติจัดซื้อ จัดหาวัสดุที่จำเป็นที่จะต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับการวิจัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

- ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศภายใน โดยจะนิเทศในกลุ่มย่อยตามสาระนิเทศโดยกลุ่มนักวิจัยหลัก แล้วจึงสรุปนำเสนอผู้บริหารต่อไป

- การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุนโดยทั่วไปเช่น ร่วมกิจกรรมกีฬาภายใน กิจกรรมวันเราร่วมภูมิใจ/ มอบทุนการศึกษา วันปฐมนิเทศ และวันปัจฉิมนิเทศ ส่วนในเรื่องการทำวิจัยและพัฒนาตามโครงการ วพร. ผู้ปกครอง/ ชุมชนเพียงแต่รับรู้โดยการประชาสัมพันธ์ ทางกระจายเสียงของโรงเรียน และจากการประชุมพบปะผู้ปกครองในบางโอกาส ดังนั้นชุมชนจึงไม่มีบทบาทในงานวิจัยอย่างชัดเจน แต่จะมีส่วนร่วมในการติดตามผลหรือพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเมื่ออยู่กับครอบครัวในด้านความรับผิดชอบและใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยการเขียนลงในสมุดรายงานของนักเรียนแล้วส่งกลับมาที่ครูประจำชั้น

5.3 ยุทธศาสตร์ของนักวิชาการ /ผู้มีส่วนร่วมพัฒนาจากภายนอกโรงเรียน ได้ร่วมดำเนินการดังนี้

1) ร่วมกับผู้บริหารประชุมวางแผนและสร้างความตระหนักให้กับคณะครูในโรงเรียน

2) ร่วมกับคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้และหลักการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม การจัดทำตัวชี้วัด ตลอดจนการวัดและประเมินผล

3) สนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะนักวิจัยโครงการย่อยอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ

4) นิเทศติดตามผลการดำเนินงาน คอยให้คำชี้แนะ จนเสร็จสิ้นโครงการอย่างต่อเนื่องแบบกัลยาณมิตร

6. กระบวนการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนได้ดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนตามลำดับโดยสรุปดังนี้

6.1 ขั้นริเริ่มโครงการ เริ่มต้นโดยนักวิจัยภายนอกคือนางเงินยวง ประภาษา ได้ชักชวนผู้อำนวยการโรงเรียนคือ นายบุญช่วย วงษ์ชารู เข้าร่วมโครงการ ผู้บริหารได้ปรึกษาหารือกับคณะครูทั้งโรงเรียนเพื่อรับทราบหลักการและศึกษาวัตถุประสงค์ของโครงการ

6.2 ขั้นสร้างความตระหนัก หลังจากผู้บริหารได้ศึกษาเอกสารโครงการอย่างละเอียดแล้ว ผู้บริหารพร้อมด้วยหัวหน้าโครงการจัดประชุมชี้แจง คณะครูทั้งโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบและสมควรแก้ไขโดยด่วน คือปัญหานักเรียนขาดความมีวินัยด้านรับผิดชอบและใฝ่รู้ใฝ่เรียน คณะครูจึงหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ครูได้พัฒนานักเรียนและให้สอดคล้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งปีการศึกษา 2545 โรงเรียนชุมชนเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะเป็นโรงเรียนนำร่องการจัดทำหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นจึงเลือกการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นจุดเน้นของโรงเรียน เพราะว่ากระบวนการกลุ่มเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการฝึกกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน พลังกลุ่มสามารถฝึกให้ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีวินัย มีความรับผิดชอบร่วมกัน และใฝ่ศึกษาหาความรู้จากกลุ่ม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

6.3 ขั้นพัฒนาบุคลากร โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม เช่นจัดทำตัวชี้วัดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม และใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตลอดจนการจัดทำแผนการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำกำหนดการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มตามลำดับ ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาหาความรู้โดยการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนอื่น ๆ ส่งคณะครูเข้าอบรมเกี่ยวกับการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ และสนับสนุนการไปศึกษานอกสถานที่ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

6.4 ขั้นการวางยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน การขับเคลื่อนทั้งโรงเรียนโดยการประชุมคณะครูทั้งโรงเรียนเปิดโอกาสให้คณะครูได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน แล้วปรับให้เหมาะสมแล้วนำไปปฏิบัติพร้อมกันทั้งโรงเรียน นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์ย่อยอื่น ๆ เช่น ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในกลุ่มสาระ ยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานโดยใช้หลักการปฏิบัติตามวงจร PDCA

6.5 ขั้นการจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัยและพัฒนางานของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งประกอบด้วยแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของครู และแผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของผู้บริหาร ดังนี้

- แผนการวิจัยและพัฒนาครู ได้แก่ 1) แบบวิจัยที่ใช้คือวิจัยปฏิบัติการ 2) ประเด็นการวิจัยคือความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน 3) วิธีการที่ใช้คือการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม

4) ประชากรที่ใช้คือนักเรียนชั้น ป.1- ม.3ทุกคน 5) ข้อมูลที่เก็บคือตัวบ่งชี้คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน 6) เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการสอน, แบบสังเกต, แบบทดสอบ, แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล 7) ประเมินตามสภาพจริง ทดสอบ สังเกต สอบถาม และบันทึกเชิงคุณภาพ 8) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ เชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลง 9) ระยะเวลาที่ใช้ พ.ศ. 2546- มี.ค. 2547 10) ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือครูมีความรู้ความเข้าใจในชั้นเรียน มีความสามารถใช้กระบวนการ PDCA และนักเรียนพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และใฝ่รู้ใฝ่เรียน

- แผนงานปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาของผู้บริหาร ผู้บริหารไม่มีแผนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพราะอยู่ในระยะที่ต้องเปลี่ยนผู้บริหารดังนั้นจึงดำเนินการโดยคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียน โดยมีผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

6.6 ขั้นพัฒนาตัวบ่งชี้ทั้งตัวบ่งชี้ตัวแปรต้น (กระบวนการกลุ่ม) และตัวบ่งชี้ตัวแปรตาม (ความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน) มีการกำหนดตัวชี้วัด แล้วนำลงไปปฏิบัติจริงพบปัญหาเกี่ยวกับตัวชี้วัดเช่น มีตัวชี้วัดมากเกินไป ไม่สามารถสร้างเครื่องมือเช่นแผนการจัดการเรียนรู้และการสร้างแบบประเมินต่างๆ ให้สอดคล้องกันได้ ดังนั้นจึงมีการปรับและพัฒนาเครื่องมือ ปรึกษานักวิจัยภายนอกชี้แนะแนวทาง แล้วจึงนำไปปฏิบัติใหม่อีกครั้ง

6.7 การจัดทำเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มซึ่งดำเนินการสอนโดยตรงในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวและในชั่วโมงลูกเสือ - เนตนารี ซึ่งคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียนได้จัดทำคู่มือการสอนทักษะการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้กับคณะครูโดยคัดเลือกกิจกรรมจากหนังสือคู่มือครู รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 -6 ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและครูได้ปรับใช้ตามความเหมาะสม และครูศึกษาการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยแทรกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มในกลุ่มสาระกาเรียนรู้อื่น เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยหลักได้ปรับแบบประเมินเช่น แบบสังเกต แบบประเมินพฤติกรรม ให้กับคณะครูได้นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลให้ได้ตรงกับตัวชี้วัดที่ปรับใช้เหมือนกันทุกคนเพื่อง่ายต่อการสรุปและเป็นไปในแนวเดียวกันทั้งโรงเรียน

6.8 ขั้นปฏิบัติการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเส้นฐาน ด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยการสังเกตและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มโดยการใช้แบบทดสอบ และแบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อทดสอบนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป. 1 - ม. 3 ตลอดจนข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ โดยสรุปจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของปีการศึกษาที่ผ่านมา คือ ปีการศึกษา 2544 เพื่อสรุปไว้เปรียบเทียบกับผลการประเมินหลังจากการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเมื่อสิ้นสุดโครงการ

6.9 ขั้นการขยายผล เนื่องจากการดำเนินการวิจัยภายในโรงเรียนยังไม่ชัดเจนจึงไม่สามารถที่จะขยายผล ไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นได้

6.10 ขั้นการประเมินโครงการ โรงเรียนได้ดำเนินการ ประเมินความสำเร็จของโครงการด้าน ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน (effectiveness) ประสิทธิภาพของโครงการ (Efficiency) และผลกระทบ(Impact) ของโครงการ

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

7.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวัดตัวแปรตาม (ความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน) วัดโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมตามตัวชี้วัดที่โรงเรียนกำหนด ตรวจชิ้นงานหรือแบบฝึกหัด และประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ทั้ง 8 สาระ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

7.2 การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง

7.2.1 *ครู* มีการวัดประเมินผลก่อนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการทำงานเป็นกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบจำนวน 20 ข้อ สำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป. 1 –ม.3

ครูเก็บข้อมูลเส้นฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระโดยใช้ค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มสาระ เป็นภาพรวมทั้งโรงเรียน

ในขณะที่จัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม ครูประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการทำงานเป็นกลุ่มโดยการสังเกต และประเมินจากชิ้นงานและผลงานกลุ่มในภาพรวม

หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มครูวัดและประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการกลุ่มอีกครั้งหนึ่งโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม ตลอดจนวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประจำภาคเรียนสุดท้ายของการสิ้นสุดโครงการวิจัย

7.2.2 *ผู้บริหาร* ไม่มีการวัดและประเมินอะไรที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร

7.2.3 *นักวิจัยภายนอก*

- วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ข้อมูลเส้นฐานก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่มเกี่ยวกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม และความรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระต่างๆ และวัดประเมินผลหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนนะดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์สอบถามนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

- สังเกตการสอน สัมภาษณ์ครูผู้สอน

8. นวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

8.1 นวัตกรรมของครู จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 2 ปี โรงเรียนได้นวัตกรรมดังต่อไปนี้

8.1.1 การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ลักษณะสำคัญตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน ดังนี้

ตัวชี้วัดของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

1) จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มโดยตรงในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ชั่วโมงลูกเสือ – เนตรนารี และชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว) สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

2) จัดการเรียนรู้โดยการสอดแทรกทักษะกระบวนการกลุ่มลงในกลุ่มสาระพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามปกติในหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับกระบวนการกลุ่ม

8.1.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสอน

- ขั้นตอนการสอนกระบวนการกลุ่มโดยตรงในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีกระบวนการดังนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรหาความสัมพันธ์และความสอดคล้องในชั่วโมงที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมกลุ่ม
2) กำหนดทักษะกลุ่ม ที่จะสอน และเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับทักษะที่เลือก
3) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรหาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เหมาะสมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่ม
4) วางแผนจัดการเรียนรู้กำหนดรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบโดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมกลุ่มโดยตรงมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งกลุ่มโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มของครูแต่ละคน เช่น ใช้เพลง เกม
ขั้นที่ 2 เลือกผู้สังเกตการณ์
ขั้นที่ 3 จัดกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อเรียนรู้เนื้อหาและทักษะการทำงานกลุ่ม
ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน
ขั้นที่ 5 นักเรียนและครูอภิปรายสรุปองค์ความรู้
ขั้นที่ 6 ผู้สังเกตการณ์นำเสนอกระบวนการการทำงานกลุ่ม
ขั้นที่ 7 ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และแนวทางการพัฒนา

- ขั้นตอนการสอนโดยการสอดกระบวนการกลุ่มในกลุ่มสาระอื่น ๆ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวนให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

ขั้นที่ 2 เตรียมงานที่มีลักษณะการทำงานกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ให้นักเรียนปฏิบัติโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 5 อภิปรายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 6 ผู้สังเกตการณ์นำเสนอข้อมูลการสังเกตการทำงานกลุ่ม

ขั้นที่ 7 ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสีย และแนวทางการพัฒนา

5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด

6) วัดและประเมินผล นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม ที่โรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่จำเป็น สำหรับการใช้ประเมิน เริ่มจากการพัฒนาตัวชี้วัดตัวแปรต้น ตัวชี้วัดตัวแปรตาม และตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน สรุปเป็นผังตัวชี้วัดได้ดังนี้

แผนภูมิตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

8.2 ข้อความรู้/ ข้อค้นพบจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู

การทำวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ เป็นบทเรียนที่มีค่าเป็นเรื่องที่ยากและยิ่งใหญ่มากสำหรับครูผู้ไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำวิจัยมาก่อน แต่พอศึกษาและลงมือปฏิบัติทีละขั้นตอนก็มีความรู้สึกว่าพอมองเห็นแนวทางว่า การทำวิจัยแบบวิจัยปฏิบัติการนั้นเป็นเรื่องที่ครูได้ปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว แต่ทำแบบไม่มีขั้นตอน ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจึงทำให้ไม่มีการสรุปและรายงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เพราะทำไปเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหานักเรียน พอสังเกตเห็นว่านักเรียนสามารถพัฒนา หรือแก้ปัญหาได้ในระดับที่ครูพอใจ หรือในรายกรณีที่ครูแก้ปัญหาเมื่อประสบผลสำเร็จ ตามเกณฑ์ที่ครูเกิดความพึงพอใจก็จะจบในกระบวนการนั้นๆไม่มีการทำอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนอีกก็จะดำเนินการเช่นเดิม โดยไม่มีการบันทึก ดังนั้นเมื่อคณะครูได้ศึกษาการทำวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา จึงทำให้คณะครูได้รับความรู้โดยภาพรวม สรุปได้ดังนี้คือ

1. การทำวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งผู้วิจัยจะต้องศึกษา วิเคราะห์ประเด็นหรือปัญหาที่ต้องการศึกษา

2. ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ตัวชี้วัดตัวแปรต้น ตัวชี้วัดตัวแปรตาม ต้องชัดเจน

3. คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิจัย ต้องวางไว้เป็นขั้นตอน ให้มีความสอดคล้อง ล้อซึ่งกันและกัน

4. ต้องศึกษากระบวนการ วิธีการที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาประเด็นที่เป็นจุดเน้นที่ต้องการศึกษา

5. ต้องมีการวางแผน ใช้ยุทธศาสตร์ อย่างหลากหลายเมื่อการวิจัยนั้นเป็นการวิจัยที่ทำพร้อมกันหลายคนหรือทำพร้อมกันทั้งระบบในประเด็นเดียวกัน คนกลุ่มนั้นต้องมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปัญหา หรือพัฒนา ต้องพูดภาษาเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน

จึงจะทำให้งานวิจัยนั้นประสบผลสำเร็จ

6. งานวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ทำให้ครูเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ครูบางส่วนต้องไปศึกษาหาความรู้โดยไปศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

7. การทำวิจัยแบบวิจัยและพัฒนาใช้เวลามาก ในการปฏิบัติ และในโรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยาประสบผลสำเร็จในระดับที่ยังไม่เป็นที่พึงพอใจ สาเหตุที่เป็นประเด็นสำคัญเพราะว่าพื้นฐานในการทำวิจัยของครูในระยะ ที่ 1 และ 2 ไม่มีและไม่เข้าใจคำว่า วิจัยและพัฒนาว่าต้องทำอย่างไร ในระยะสุดท้ายของโครงการคณะครูเกิดความชัดเจนในขั้นตอนมากขึ้น จึงนำมาทดลองปฏิบัติอีกครั้ง ดังนั้น งานด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (CAR) ของครู ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตามจึงไม่มี

9. ผลการใช้นวัตกรรม

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในระยะเวลา 2 ปี เกิดผลดังต่อไปนี้

9.1 ผลการเรียนรู้ ข้อมูลด้านคุณภาพ

9.1.1 *ด้านผู้เรียน*

1) นักเรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มโดยได้ทำในสิ่งที่เหมาะสมกับความสามารถของตัวเองในกลุ่ม รู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

3) นักเรียนมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยการตรวจชิ้นงาน จะพบว่าเป็นชิ้นงานที่มีความสนใจในการทำงานดี

4) นักเรียนทั้งโรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมของโรงเรียนโดยไม่มีการควบคุม

9.1.2 ด้านครู

1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ดีขึ้น

2) ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนทุกคน

3) ครูเข้าใจและสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมตลอดจนการสร้างสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มากขึ้น

4) ครูมีเครือข่ายและทำงานที่เป็นระบบ โดยใช้เทคนิคการทำวิจัย มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

5) ครูมีการวัดประเมินผลนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

9.1.3 *ด้านผู้บริหาร*

- ด้านจัดปัจจัยเกื้อหนุนผู้บริหารได้เรียนรู้ดังนี้

1) สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้แก่ครู

2) พัฒนาการเรียนรู้

3) ร่วมกับคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียนกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

4) ร่วมกับคณะนักวิจัยหลักของโรงเรียนประเมินตรวจสอบดำเนินการและนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

- ด้านการจัดระบบนิเทศภายใน ผู้บริหารได้เรียนรู้ในหลักการปฏิบัติคือ

1) การเตรียมการ

2) การวางแผน

3) การดำเนินการนิเทศ นิเทศกลุ่มใหญ่ และกลุ่มเล็ก

4) การจัดกลุ่มนิเทศตามกลุ่มสาระ

5) แต่งตั้งคณะนิเทศภายใน

9.1.4 *ด้านนักวิจัยภายนอก*

1)ได้พัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมสังเกตการสอน สัมภาษณ์ครู นักเรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ศึกษาสภาพชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโครงการ

2) ได้เปรียบเทียบผลการประเมินการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

- ข้อมูลด้านปริมาณ ตามตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านต่าง ๆโดยสรุปผลเฉลี่ยทั้งโรงเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 สาระ		ผลสัมฤทธิ์ความรู้ความเข้าใจกระบวนการกลุ่ม		ผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม		ผลสัมฤทธิ์ใฝ่รู้เรียน	
ครั้งที่1	ครั้งที่2	ครั้งที่1	ครั้งที่2	ครั้งที่1	ครั้งที่2	ครั้งที่1	ครั้งที่2
71.15	71.26	56.97	64.21	65.15	71.03	63.63	72.92

จากตารางพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนทำการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มและหลังการจัดการเรียนรู้ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนผลสัมฤทธิ์ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มความรับผิดชอบต่อกลุ่มและใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีการพัฒนาดีขึ้น

9.2 ผลผลิต

9.2.1 นักเรียนมีชิ้นงานตามกลุ่มสาระทั้ง 8

9.2.2 ครูมี วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนงานวิจัยในชั้นเรียน (CAR) ของครูยังไม่ปรากฏชัดเจนเพราะระยะเวลาลงมือปฏิบัติเป็นระยะสิ้นสุดโครงการ

9.2.3 งานวิจัย หรือ SAR ของผู้บริหาร (ไม่มี)

9.2.4 นักวิจัยภายนอก SAR, AR, CR

9.3 ผลกระทบ ในระยะที่ทำการวิจัย 2 ปีโรงเรียนไม่ได้รับผลกระทบในด้านใดเลย

10. ข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมไปใช้

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นการพัฒนาไปพร้อมกันหลาย ๆ ด้าน ทั้งคณะครูในโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง แต่คณะทำงานต้องมีเป้าหมายเดียวกัน รูปแบบการทำวิจัยและพัฒนา โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความมีวินัยด้านความรับผิดชอบและใฝ่รู้ใฝ่เรียน ยังไม่ปรากฏผลที่ครบตามกระบวนการวิจัยที่ชัดเจน เพราะมีข้อจำกัดหลายอย่าง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะข้อคิดในการทำมากกว่าการเสนอเพื่อนำรูปแบบไปใช้ ในการทำวิจัยทั้งระบบถ้าจะให้เกิดผลดี และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ควรปฏิบัติดังนี้

1. ผู้บริหารต้องมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการปฏิรูปเป็นอย่างมากเพราะต้องเป็นหลักในการทำวิจัย เป็นผู้นำทีม ควรเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากกว่าคนอื่น

2. ครูต้องตระหนักในหน้าที่เห็นความสำคัญของการปฏิรูปและเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรักเด็กอยากพัฒนาในสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้น

3. ครูควรมีทักษะในการทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และให้ความร่วมมือกับกลุ่มอย่างเต็มที่

4. นักวิจัยภายนอกควรมีเวลาและนิเทศติดตามเป็นระยะอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะระยะแรกเป็นการเริ่มต้นถ้าการเริ่มต้นดีเป็นไปอย่างถูกต้อง งานวิจัยนั้นก็จะก้าวไปด้วยความมั่นใจ เพราะว่าคณะครูเกิดความกดดันมาก เมื่อเกิดความสงสัยแต่ไม่มีใครให้คำตอบได้

การนำรูปแบบกระบวนการกลุ่มลงสู่การจัดการเรียนการสอนควรปฏิบัติดังนี้

1. ควรใช้เวลาในการฝึกทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มให้นักเรียนให้มาก ก่อนที่จะนำไปสอดแทรกลงในแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น โดยสังเกตว่า นักเรียนเข้าใจ และสามารถใช้ทักษะต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ เช่นทักษะการพูดสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำผู้ตาม ทักษะการสังเกต ทักษะการวางแผน เป็นต้น

2. ควรวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา คัดเลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับวิธีการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม

3. ควรวางแผน และกำหนดวันเวลาในการสอน การวัดและประเมินผล และการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ให้ชัดเจน และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ ในการทำวิจัย เช่นแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ เครื่องมือประเมินด้านพฤติกรรมด้านต่าง ๆ และเกณฑ์ควรมีความพร้อมก่อนที่จะนำมาใช้

5. ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เมื่อเกิดปัญหาอื่นในขณะที่ทำวิจัยเรื่องกระบวนการกลุ่ม ควรจะนำมาเป็นประเด็นและดำเนินการแก้ปัญหานั้น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

.....

คณะผู้วิจัยและผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

1. คณะผู้ดำเนินงานโครงการวิจัยย่อย RDL 07/NE

โรงเรียนในโครงการ :	1. โรงเรียนบ้านดงบังคุรุราษฎร์บำรุง	จ.ขอนแก่น
	2. โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา	จ.ขอนแก่น
หัวหน้าโครงการ :	รศ.น้อยทิพย์ ลิ้มยิ่งเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ. ขอนแก่น
นักวิจัยภายนอก :	1. รศ.น้อยทิพย์ ลิ้มยิ่งเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น
	2. นางสุดสงวน กลางการ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4
	3. นายสุมินทร์ นารถเหนือ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4
นักวิจัยร่วม :	ผศ.ดร.ศรินทิพย์ รักษาสัตย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น

2. ผู้จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

ผศ.ดร.ศรินทิพย์ รักษาสัตย์